

De Gentse revolutie

Toen de Duitsers in 1914 de stad Brussel bezet hadden, liet de eerste gouverneur-generaal van België, baron von der Goltz, die later in Turkije gestorven is aan vlektyfus, bekend maken, dat men van de Belgen niet kon verlangen, dat ze hun vaderlandsliefde zouden afzweren.

In werkelijkheid werd het echter spoedig anders.

Het Pruisische militarisme had in de geest reeds heel België ingeslikt en heerste daar dus, alsof het verkrachte land reeds een aangehechte provincie was. Dat Pruisische militarisme verbood het tentoonstellen en de verkoop van afbeeldingen, foto's en postkaarten, die de vorstelijke familie voorstelden, alsook het zingen en spelen van het Belgisch volkslied. Er stonden hoge geldboetes en zware gevangenisstraffen op. De geboortedag van de Belgische koning, de 15^e november, en de 21^e juli, de dag van het Belgische nationale feest, bezorgde de Duitsers altijd veel hoofdpijn. Ze vreesden steeds bloedige opstanden vanwege de bevolking en lang op voorhand werden met het oog op deze dagen verstrekkende voorzichtigheidsmaatregelen getroffen, zoals: verhoging van het getal bezettingstroepen, afsluiting van verscheidene delen der stad, versperring van pleinen, bruggen en straten.

De verwachte opstanden braken echter nooit los en de gereedgestelde geweren, mitrailleurs en kanonnen moesten, tot grote spijt van sommige bloeddorstige officieren, nooit in

werking komen. Die officieren zouden immers graag het IJzeren Kruis van eerste klasse verdienen in de etappe of in het generaal-gouvernement door de weerloze burgers neer te vellen, zonder zelf gevaar te lopen van gekeeld te worden.

De 21^e juli 1915 toonde duidelijk, hoe door afwezigheid van geest en ophitsende verordeningen vanwege het militair bestuur een "revolutie" in het leven kan geroepen worden.

De commandant van Gent, kapitein-commandant von Wick, had vier weken tevoren laten bekend maken, dat hij de Belgen toeliet, de nationale kleuren te dragen. De etappeninspecteur luitenant-generaal von Westarp deelde mee, dat men de 21^e juli de winkels niet mocht sluiten, en dat men op straffe van zware boetes en gevangenschap geen feest mocht vieren.

De Gentse patriotten lazen beide verordeningen en handelden volgens de bekendgemaakte bepalingen. Ze vierden geen feest en sloten de winkels niet. Maar ze droegen allen de nationale kleuren op de borst, werkten niet en wandelden in gezelschap van hun familie door de straten van de stad.

Het was een onschuldig genoeg, geen verstandig mens kon in de houding der Belgen een tasten naar "revolutie" zien. De dappere helden der etappe, met de etappeninspectie en de etappenkommandantuur aan het hoofd, dachten er echter anders over. De vredelievende massa, die met hun familie,

vrouwen en kinderen op de Kouter wandelde, werkte op de etappezwijnen als het rode doek op een dolle stier.

De meeste officieren durfden niet meer over straat gaan zonder wapens, en de officieren der kommandantuur stonden allen zwaar gewapend gereed in de burelen. Alleen Wettstein werd niet van zijn stuk gebracht.

Luitenant Wittfeld, de jongste paladijn van commandant von Wick, die altijd zo vreed was tegen weerlozen, werd bleek van angst, toen hij die vreedzame wandelaars zag, en hij zegde tot zijn ordonnansen en bedienden: "Nu begint de Gentse revolutie!"

Hij nam een geladen revolver van tafel en oefende zich de ganse dag voor het venster der kommandantuur in het mikken op de wandelende menigte. Was er nu bij toeval een schot afgegaan, dan had dit lichtzinnige en laf snotjongetje natuurlijk beweerd, dat het volk eerst geschoten had, en dan ware het bloedbad begonnen. De oude, bekende gewoonte.

Een mooi meisje, dat de Belgische kleuren op de borst droeg, werd door de ordonnansen van de sadist op straat aangehouden en in zijn kamer gesleept.

Kapitein Henz, de "pasja", die toen nog luitenant bij de Gentse kommandantuur was en nog tamelijk rustig scheen, had voorzichtigheidshalve ook een revolver meegenomen, en de hele dag vloog hij per auto door de stad om de toestand te verkennen.

In de Lammerstraat, bij het Zuidstation, vond hij gelegenheid het Duitse vaderland te redden. Daar hadden drie juffers een winkel, die ze volgens bevel van de etappeninspecteur niet mochten sluiten, volledig geruimd, doch laten openstaan.

De menigte verstond de klucht en lachte. De "pasja" was woedend en snauwde de drie meisjes aan met donderende stem; hij beval al de waren weer in de winkel te brengen.

Het Pruisische militarisme en zijn beste vertegenwoordigers te Gent hebben zich die dag ongelooflijk belachelijk gemaakt. Ze hebben zich met schande overladen.

Tegen de bepalingen van de commandant in maakten zij bekend dat de Gentenaars zich niet meer mochten vertonen met de Belgische kleuren, en wanneer zij het toch zouden doen, moesten de Duitse troepen tussenkomen.

Dit was voor vele etappenhelden het signaal om met ongehoorde brutaliteiten te beginnen. Ze stortten zich op de wandelaars, oude mensen, vrouwen en meisjes, rukten de gekleurde bandjes van hun borst en deelden overal en aan iedereen, zonder onderscheid van geslacht of ouderdom, vuistslagen uit. Het waren bijzonderlijk de jonge schachten van het veldrekrutendepot van het 26^e reservekorps, onder leiding van de bekende Wurtembergse generaal-majoor von Hügel, die trachtten met dergelijke heldendaden het vaderland te redden. Toen de bevelen medegedeeld werden, renden deze rekruten de berg van Gent-Sint-Pieters af, naar de stad toe, en begonnen daar als gekken de blanke bajonet

onder de neus te houden van de vreedzame mannen, vrouwen en kinderen.

Op de Vogelmarkt, rechtover de Bodega, werd een jongedame, die niet eens een lintje droeg, door de opgehitste soldatenbende tot bloedens toe mishandeld, tegen de grond geslagen en dan bij de haren naar de kommandantuur gesleept. Vier officieren woonden dit toneel bij en ze lachten.

Vele Gentse burgers werden op deze dag zonder de minste aanleiding mishandeld en naar de kommandantuur gesleept.

De ongelukkigen liepen van de regen in de drop. De officieren van de kommandantuur, die met uitzondering van de lachende luitenant Wettstein, te laf waren om op straat komen, stortten zich hier op de sukkelaars, die aangehouden werden en dienden hen weer vuistslagen en hielstampen toe. Als ze dan half bewusteloos geslagen waren gebood men hen, met het gezicht naar de muur gekeerd te blijven staan en daar te wachten, tot men een oordeel over hen zou vellen. Kapitein Henz kon de gemeenheden en brutaliteiten van luitenant Wittfeld niet meer aanzien en de onverbeterlijke sadist kreeg bevel de gevangenen "opstandelingen" los te laten.

De veldgendarmen, die onder bevel stonden van de mensenbeul majoor Tiedemann, ontvingen ook het bevel zich met de orde te bemoeien. Die gendarmen waren gewoonlijk krachtig als beren en kernegezond. Het was onder hoerageroep, dat ze hun paarden bestegen, hun sabels

trokken en dan met een beestachtig genot chargeerden in de vreedzame massa.

Wie niet bijtijds kon vluchten kreeg hier of daar een sabelslag van deze dappere ruiters, die nog nooit tegenover een bewapende vijand hadden gestaan. Weerloze vrouwen en kinderen geraakten onder de paarden.

Daar tegen de avond nog altijd groepjes wandelaars in de straten van Gent heen en weer liepen, vreesden de toonaangevende etappenwijnen nog, niet zeker genoeg gewapend te zijn tegen de Gentse "revolutie". Daarom werd de Beierse landstormruiterij opgeroepen, die in de Lancierskazerne op de Brusselsepoortstraat haar kwartier had, en er werd bevolen, dat geen soldaat zich na 8 uur 's avonds op straat meer mocht tonen, teneinde de waakzame troepen vrije schietruimte te laten.

Heel de nacht door reden de veldgendarmen en landstormruiters met groot lawaai door de straten van Gent, niettegenstaande er geen levende ziel meer te bespeuren was.

Een redder van het vaderland

Naast de toonaangevende etappenofficieren had ook de sergeant der politie Spieht van Stuttgart zich zeer verdienstelijk gemaakt bij het dempen van de Gentse "omwenteling".

Hij had de kracht van een tijger en de moed van een leeuw, maar de loopgraven hadden hem nog niet beproefd. Ter gelegenheid van de grote dag der "revolutie" had hij talloze mannen, vrouwen en kinderen bij de hals vastgeknepen en hun gezicht met beide sterke vuisten groen en blauw geslagen.

Eens echter trok hij aan het kortste eindje. Zekere avond ging hij mevrouw Mortier in de Lammerstraat bezoeken. De echtgenoot zat gevangen wegens het smokkelen van levensmiddelen, en Spieht kwam de vrouw bedreigen en mededelen, dat het lot van haar man, ja, dat zijn leven en dood volledig in zijn macht lagen, en dat het verder bestaan van haar man van zijn willekeur afhankelijk was.

Nadat hij de angstige vrouw om te beginnen een goed avondmaal, wijn, likeuren en sigaretten afgetroggeld had, verklaarde hij haar, dat hij een medelijdend mens was, en graag bereid zou zijn haar te helpen, echter op voorwaarde, dat zij hem een "boete" betaalde van 3000 mark. Dan zou het geval van de heer Mortier, dat nu zeer slecht stond, wel in goede banen geleid worden.

Hij vergat niet, dit zeer menslievende voorstel te doen volgen door nieuwe bedreigingen en toen gaf de arme vrouw de verlangde som. De zaak kwam aan de oren van het krijgsgerecht, en daar Spieht nu eenmaal het ongeluk had geen officier te zijn, werd hij aangehouden en gevangen gezet. Hij was echter zo slim, steeds met het gezicht tegen de

muur van zijn cel te slaan, en met de handen muggen te vangen, waar er geen muggen waren. Men hield hem voor gek en stuurde hem met het oog op een onderzoek van zijn geestelijke vermogens naar het hospitaal "Palmenhuis" op de Coupure.

Daar bevond men dan ook, dat zijn hersenen niet helemaal in orde waren, en daarom werd hij niet veroordeeld; een tijdje later werd hij weer naar zijn regiment gezonden en deed er weer dienst.

Het dankbare Duitse vaderland, dat hem reeds tweemaal onderscheiden had, vergat zijn diensten niet inzake het bestrijden en dempen der Gentse "omwenteling". Hij kreeg het IJzeren Kruis op zijn brede borst en werd bevorderd tot wachtmeester.

De gedurige Apencomédie

Het naderen van het Belgische nationale feest wekte ieder jaar een nieuwe vrees en nieuwe zorgen bij de etappenstrategen. Ook de etappeninspecteur, generaal der cavalerie von Unger, opvolger van de graaf Westarp, liet zich afschrikken door het spook van de Gentse "revolutie". Hij verbood dus op de zeer gevreesde dag het sluiten der fabrieken, winkels, scholen en alle manifestaties, zowel wereldlijke als kerkelijke, samenscholingen, opsieren van soldatengraven en het dragen van gekleurde bandjes, bloemen en bladeren, en bedreigde ten slotte de stad met

een boete van 20.000 mark. De overtreders zouden verder tot vijf jaar gevang veroordeeld worden.

De etappe had echter daarmee het hoogtepunt van haar verregaande domheden niet bereikt. De militaire maatregelen, die voor de 21^e juli 1916 genomen waren zullen eeuwig in het geheugen blijven van degenen die ze van dichtbij gezien hebben.

Reeds 's avonds tevoren moest de stad Gent op alle pleinen en in de straten zand laten strooien en alle terrassen en gaanpaden moesten geruimd worden, ten einde het paardenvolk toe te laten, de volgende dag met vrije teugel in de stad te kunnen chargeren, zonder dat een van deze moedige ruiters gevaar zou lopen de hals te breken door te vallen over een stoel of een tafel of door uit te glijden op de gladde kasseien.

Reeds vroeg in de morgen, als iedere echte Gentenaar zich nog eens in zijn bed omdraaide, begon dan het grote apenspel, dat door de zotte Pruisische militaristen ter ere van het Belgische nationale feest georganiseerd werd.

Onder het zingen van "Heil Dir im Siegerkranz..." En "Deutschland, Deutschland über alles..." marcheerden de landstormbataljons in gesloten gelederen door de stad. Aan het hoofd stonden de bekende leiders, waaronder het "varken" luitenant Sievers, met ontblote degen en te paard. Ze waren allemaal slecht geluimd, want het was zeer lang

geleden, dat ze nog eens zo vroeg uit het bed gekropen waren en hun maîtresses alleen moesten achterlaten.

Alle veldgendarmen en militaire politieagenten, meer dan 500 man, waren voltallig op de been en tot aan de tanden bewapend. Het veldrekrutendepot, dat in Keizer Wilhelm-, Sint-Pieters- en Hohenzollernkazernes ondergebracht was, werd op oorlogsvoet uitgerust en zond sterke patrouilles voetvolk, gewapend met geweren, mitrailleurs, handgranaten en stalen helmen, door de verlaten straten der stad.

Ook de "graspieper" kwam in werking. Dat was namelijk de piepjonge luitenant Merkel van Pirmasens, die gehecht was aan de staf van de militaire politie en die te Gent rondliep met het gezicht van een heel belangrijk heerschap, zijn uniform van vredestijd tentoon stelde, en de landstormmannen, die drie keer zo oud waren als hijzelf, hield staan omdat ze niet goed groetten, en ze in het bijzijn van de lachende Belgen uitschold voor alles wat lelijk en grof was. Hele wielrijderspatrouilles werden opgezonden om de onzichtbare Gentse "omwentelaars" te vangen. Die patrouilles telden voor de helft Duitse, voor de andere helft Belgische politieagenten. De hele godganse dag reden ze van de ene straat in de andere en loerden naar alle vensters. De "graspieper" was aan het hoofd van de groep; hij was van boven tot onder gewapend en zijn baardeloos snotjongensgezicht toonde diepe plooiën. Achter hem reden de militaire politieagenten met geweer of karabijn over de

schouder en een geladen revolver aan de gordel. De Belgische politie met feestuniform en witte handschoenen volgde dan. Allen toonden een zwaarwichtig uiterlijk, doch er waren er ook, die er een zeker genot in vonden zo de mensen te pesten. De bewoners loerden vanuit de vensters en wachtten zich wel de uitdagingsagenten geen gelegenheid te geven, hun leedvermaak nog verder uit te breiden.

Maar dat was nog lang niet alles. Het ulanenregiment nr. 26, dat bestond uit Wurtembergers werd naar de stad geroepen om de "revolutie" te dempen. De jonge, krachtige en gebruikte ruiters moesten onder leiding van hun officieren, en in begeleiding van de veldgendarmen, de hele dag door de straten van Gent kruisen met geladen karabijnen en lansen, die bereid waren toe te stoten bij het eerste alarm. De wimpels der lansen wapperden fier in de wind.

De Kouter was versperd. Daar stonden de dappere gendarmen gereed, om op te rukken op de bevelen van generaal-majoor Tiedemann en ze wachtten op de Gentse mannen, vrouwen en kinderen, om ze met zelfvertrouwen en onder hoerageroep tegen de grond te slaan.

De bevolking echter verschaftte deze lafaards geen gelegenheid zich op goedkope manier een IJzeren Kruis te verdienen. Ze bleef veilig thuis en bezag het hoogst komische apenspel vanuit de vensters van hun woning. De regisseur van heel het belachelijke toneel was de beruchte luitenant Wendling van de Gentse etappenkommandatuur.

Iedere frontsoldaat lachte uit volle keel en volle borst met de onverbeterlijke etappenoorlogsvoerders, die zulk een geweldige militaire en zwaarbewapende macht meenden te moeten stellen, tegenover een absoluut onschadelijke en vreedzame burgerbevolking.

De Gentse helden wilden niets leren. Ook in 1917 en 1918 werd dezelfde apenkomedie gespeeld. Tenslotte, wanneer de Belgische legerstandaarden naderden, vluchtten de lafaards naar Antwerpen. Gewapende militaire politie moest van huis tot huis gaan, om onder doodsbedreigingen de gevaarlijke Belgische kleuren op te eisen.